

BROEDVOGELS VAN HET BEEKBERGERWOUD IN 2008

Gerrian Tacoma

Sinds 1993 voert onze vogelwerkgroep een broedvogelinventarisatie uit in een deel van het voormalige Beekbergerwoud (Het Woud). Dit gedeelte ligt in een hoek ten westen van de A50 en ten noorden van de Woudweg. In de loop van de inventarisatieperiode is het gebied geleidelijk iets ruiger geworden, maar echt grote veranderingen kwamen pas in 2006 toen Natuurmonumenten startte met de herinrichting van het gebied.

Ontwikkelingen in het gebied

Ruim een jaar na de grote ingreep van najaar 2006 begint het Beekbergerwoud steeds aantrekkelijker te worden voor natuurgenieters. Er ontstaat een vegetatie die afwisselender is dan jaren het geval was. Langs de poelen ontwikkelt zich steeds meer riet en op verschillende plekken komen massaal elzen op. Als deze elzen kans krijgen verder te groeien, zal het gebied binnen een paar jaar een stuk minder open zijn dan nu het geval is.

Het Beekbergerwoud werd doorsneden door een rij van 70 knotwilgen. IVN Apeldoorn heeft in de winter van 2007/2008 de wilgen buiten het begrazingsgebied geknot. De overige wilgen worden aan hun lot over gelaten en zullen naar verwachting uiteindelijk verdwijnen.

In het voorjaar van 2008 is een uitkijktoren geplaatst, waardoor een deel van het gebied veel beter te overzien is. Vanaf deze toren zijn meerdere malen ijsvogels waargenomen.

In het kader van de Triennale stond het gebied dit jaar vol met kunstwerken. De meningen hierover liepen uiteen van 'volkomen misplaatst in een natuurgebied' tot 'een geslaagde combinatie van natuur en kunst'.

Werkwijze BMP

Er werd dit jaar geteld door Aagje van der Wulp, Berend Stam, Harm Schoten, Koos Middelkamp, Mariet Corstiaensen, Peter Oosterkamp, Rob Versteeg, Gerrit de Jong en Gerrian Tacoma. In tabel 1 staat een overzicht van de bezoekdata en -tijden.

Tabel 1 Bezoekdata en -tijden

datum	tijd (aantal minuten)
23 maart	6.00 – 9.00 (180)
6 april	6.30 – 10.00 (210)
20 april	6.00 – 9.35 (215)
4 mei	5.30 – 9.35 (245)
18 mei	5.10 – 9.00 (230)
1 juni	4.45 – 9.00 (255)
15 juni	4.45 – 8.45 (240)
30 juni	4.45 – 9.00 (255)

Het gebied is geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering. Hierbij liepen twee tot drie mensen een ronde door het gebied. Zij noteerden de territoriumindicerende waarnemingen van alle vogelsoorten op een veldkaart schaal 1:4000. Territoriumindicerende waarnemingen verschillen per vogelsoort. Behalve om zingende of baltsende mannetjes kan het ook gaan om paartjes, vogels met voer of nestmateriaal, nestvondsten en jonge vogels. De tellingen vinden bij voorkeur plaats op zondag, omdat dan de geluidsoverlast van de A50 het kleinst is.

Bij ieder bezoek is de looproute op een ander punt gestart om niet steeds op ongeveer hetzelfde tijdstip op dezelfde plaats te zijn. Doordat het gebied erg in ontwikkeling is, bleek het niet eenvoudig een vaste route te volgen. Waarschijnlijk zal de route volgend jaar opnieuw moeten worden aangepast, doordat er steeds meer struweel komt.

Alle waarnemingen zijn overgezet op aparte kaarten, voor iedere soort één. Daarna vond de interpretatie plaats met behulp van de BMP-handleiding van SOVON (Van Dijk, 2004).

Resultaten

De tellingen zijn op een beetje motregen op 15 juni na droog verlopen. De temperatuur varieerde van -3°C bij de start van de eerste telronde tot 17°C aan het eind van de laatste telronde.

In tabel 3 staat een overzicht van alle soorten die in de jaren 1993 tot en met 2008 zijn geteld als broedvogel.

De in 2007 ingezette stijging van het aantal soorten heeft zich in 2008 voortgezet. Er werden 53 soorten als broedvogel genoteerd; dit is het hoogste aantal sinds de start van de inventarisatie. De toename kwam vooral door de water- en rietvogels, terwijl de pioniers en bosvogels iets afnamen. Sperwer, scholekster en grote gele kwikstaart werden wel waargenomen, maar er waren niet voldoende waarnemingen om deze soorten als broedgeval te kunnen aanmerken.

Nieuwe soorten waren wespandief, ijsvogel, goudvink, wintertaling, graspieper en grauwe vliegenvanger. De drie laatstgenoemden staan op de Rode Lijst. In tabel 2 staat een overzicht van de Rode Lijstsoorten die in de loop der jaren zijn vastgesteld in het Beekbergerwoud.

Tabel 2 Overzicht van soorten van de Rode Lijst

soort	aantal jaar aanwezig	maximum aantal
wintertaling	1	1
boomvalk	8	1
kwartelkoning	1	1
zomertortel	1	2
koekoek	6	1
steenuil	1	2
groene specht	3	1
graspieper	1	1
nachtegaal	6	4
spotvogel	15	6
grauwe vliegenvanger	1	3
matkop	16	4
huismus	6	5
ringmus	6	5

Eind augustus kwam ons via Natuurmonumenten ter ore dat er een wespendif in het Beekbergerwoud gebroed had. Na aanwijzingen van de IVN-er die het broedgeval ontdekt had en er zelfs in geslaagd was jongen op de foto te zetten, vonden we inderdaad een boom met een nest. De wespendifeën waren op dat moment al verdwenen. Tijdens reguliere telrondes heeft geen van de tellers ooit een wespendif waargenomen. De enige waarneming kwam van Aagje, die op 20 mei overdag één à twee wespendifeën in de buurt van het gebied had gezien. Hoewel het natuurlijk een onplezierige gewaarwording is te moeten constateren dat je een broedgeval gemist hebt, is het niet verwonderlijk dat juist deze soort niet door ons is opgemerkt. Wespendifeën zijn erg lastig te inventariseren. Ze beginnen laat met broeden (als het blad al aan de bomen zit), hun nesten zijn klein en daardoor moeilijk op te sporen en de vogels slaan weinig of geen alarm bij betreding van de nestomgeving (Bijlsma, 1997). Voor 2009 bekijken we welke aanpassingen we aan het telschema kunnen doen om de kans op waarneming van lastig te inventariseren soorten groter te maken.

Conclusie

Het Beekbergerwoud heeft zich in korte tijd ontwikkeld tot een interessant gebied. Het broedseizoen 2008 liet net als 2007 verschuivingen zien in de broedpopulatie. Nieuwe soorten ontdekken het gebied, terwijl het voor andere soorten juist minder geschikt lijkt te worden. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich ook in 2009 zal voortzetten. Door de uitbreiding van de rietvegetatie ligt een verdere toename van de rietvogels voor de hand.

Gebruikte literatuur

Bijlsma, R.G., 1997, Handleiding veldonderzoek roofvogels, KNNV Uitgeverij, ISBN 90 5011 96 7
Dijk, A.J. van, 2004, Handleiding Broedvogel Monitoring Project, SOVON vogelonderzoek Nederland en CBS
NatuurCompendium 2003 CD-rom Milieu- en Natuurplanbureau, Centraal Bureau voor de Statistiek en Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels, 2004, Vogelbescherming Nederland, Tirion Natuur en SOVON, ISBN 90 5210 598 7

Peter en Berend tijdens de telling, mei 2008

Tabel 3 Overzicht van alle waargenomen broedvogels in BMP Het Woud van 1993 t/m 2008

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 *	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
grauwe gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7
nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2
mandarijneend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
wilde eend	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	13
soepeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
wespendief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
havik	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
buizerd	1	-	-	-	1	3	1	2	-	1	1	1	1	1	1	1
torenvalk	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
boomvalk	-	-	1	1	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1
fazant	3	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kwartelkoning	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
waterhoen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
meerkoet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	8
scholekster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
kleine plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
kievit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
holenduif	1	-	-	1	5	1	-	1	1	1	2	-	1	2	2	1
houtduif	28	19	18	17	21	14	10	12	5	12	5	4	8	8	10	6
Turkse tortel	1	1	1	1	2	1	3	2	-	1	1	1	3	-	4	1
zomertortel	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
koekoek	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
steenuil	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ijsvogel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
groene specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
grote bonte specht	2	3	4	1	3	-	1	-	-	3	3	1	2	2	2	2
kleine bonte specht	2	-	-	-	1	-	2	1	-	-	1	2	1	2	1	1
boompieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
graspieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
witte kwikstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
winterkoning	40	47	48	34	31	30	33	35	38	44	43	43	49	52	40	43
heggenmus	7	15	8	8	15	5	6	10	6	13	11	16	15	15	19	16
roodborst	4	3	7	4	2	6	8	9	8	6	8	8	10	4	9	4
nachtegaal	3	3	4	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
gekraagde roodstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
merel	19	26	20	29	16	21	20	27	15	35	21	14	18	13	18	11
zanglijster	-	1	6	1	3	3	4	7	4	7	12	11	14	8	8	13
grote lijster	2	1	2	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
sprinkhaanzanger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
bosrietzanger	3	3	2	1	2	3	2	5	-	-	2	1	3	6	-	1
kleine karekiet	-	-	1	-	2	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3
spotvogel	4	3	3	1	3	1	2	1	1	-	2	4	3	5	3	6
braamsluipe	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	1	1	1
grasmus	3	6	3	7	7	7	7	9	6	9	10	11	7	14	12	11
tuinfluiter	9	6	4	16	25	15	11	13	16	11	12	16	14	19	18	15
zwartkop	17	20	20	14	16	20	29	27	18	25	22	28	31	29	26	28
tjiftjaf	26	21	27	24	31	47	34	27	28	37	32	38	31	28	44	25
fitis	-	-	-	3	3	1	-	1	2	2	1	1	-	6	6	6
goudhaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
grauwe vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
bonte vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
staartmees	1	1	2	4	1	2	3	2	1	5	5	4	3	3	1	3
glanskop	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	3	4	-	1
matkop	2	1	2	4	1	2	2	3	2	3	4	3	2	4	3	1
kuifmees	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
pimpelmees	7	7	4	6	9	5	10	6	1	10	10	6	13	8	12	13
koolmees	18	17	13	19	25	27	16	17	6	30	20	17	19	22	18	15
boomklever	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2	1	2
boomkruiper	3	6	8	6	11	8	6	7	4	9	6	7	8	8	10	7
gaai	2	2	2	3	4	1	4	2	1	6	5	4	3	2	1	4
ekster	6	8	3	5	3	2	1	2	-	4	2	1	3	1	1	2
kauw	9	2	4	10	9	14	10	17	n.g.	12	19	2	2	3	2	2
zwarte kraai	4	5	6	6	9	4	7	4	-	7	8	5	8	1	5	6
spreeuw	8	4	12	6	14	16	14	14	n.g.	14	10	14	29	20	8	4
huismus	n.g.	n.g.	3	5	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
ringmus	5	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
vink	7	3	8	9	8	5	7	5	10	10	11	8	15	14	20	12
groenling	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	1	-	1
goudvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
appelvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
rietgors	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	5
aantal soorten	34	35	36	34	40	32	32	30	23	32	36	34	33	37	44	53
aantal broedparen	251	246	254	254	297	272	258	271	176	324	297	279	324	315	344	344

n.g. = niet geteld

* = MKZ-crisis